

Η έννοια της αυτονομίας στις θρησκείες και η Ορθόδοξη Ανθρωπολογία (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτούσία](#)

Στις Θρησκείες Γενικά

Όπως προαναφέρθηκε, ετερόνομη ηθική είναι κατεξοχήν η θρησκευτική ηθική. Και μόνο από την ίδια τη λέξη θρησκεύω (=επιτελώ θρησκευτικά καθήκοντα [48]), υποδηλώνεται ο ετερόνομος χαρακτήρας των θρησκειών.

Κατά κύριο λόγο, η θρησκευτική ηθική χαρακτηρίζεται ετερόνομη. Παρά ταύτα, ο Φρομμ, παρόλο που έκρινε την θρησκευτική ηθική ως ετερόνομη, ενδιαφέρεται για την πίστη μέσα στις θρησκείες ως στάση και όχι για το περιεχόμενό της. Θεωρεί ότι υπήρξαν κινήματα αυτονομίας ακόμη και μέσα στις θρησκείες, με κορυφαίο κίνημα τον μυστικισμό, ο οποίος στηρίζει την πίστη στην προσωπική εμπειρία του ανθρώπου με τον Θεό. Εφόσον ο μυστικισμός στοχεύει στην ομοιότητα του

ανθρώπου με τον Θεό και δημιουργεί αισθήματα φιλίας και εμπιστοσύνης, παρά φόβο και υποταγή, θα μπορούσε να υπάρξει αυτονομία [49]. Βέβαια, ο Ζεν-Βουδισμός έχει την τάση να επιθυμεί την ανυπαρξία, το μηδέν. Έτσι διακρίνεται στο περιεχόμενό του κάποια απελπισία, όσον αφορά την πρόοδο του ανθρώπου [50]. Αν ο άνθρωπος επιθυμεί να γίνει μηδέν, τότε δεν θα μείνει ούτε άνθρωπος ούτε ανθρώπινο ήθος, οπότε θα αποτελούσε παραφροσύνη να γίνεται λόγος για την αυτονομία του ανθρώπου χωρίς τον άνθρωπο.

Στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό δεν πρέπει να κάνει θυσίες ο άνθρωπος μόνο και μόνο για να εξευμενίσει τον Θεό, αλλά υπάρχει μία εντελώς αντίστροφη κατάσταση. Ο ίδιος ο Θεός θυσιάζεται για χάρη του ανθρώπου, για να τον αγιάσει και να γίνει φίλος με αυτόν. Γίνεται άνθρωπος για να θεώσει τον άνθρωπο. Για τις δύο άλλες ομολογίες, τον Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό αυτό αποτελεί μία θεωρητικά αποδεκτή αλήθεια. Στην Ορθοδοξία ο Εσταυρωμένος και θυσιαζόμενος Θεάνθρωπος αποτελεί συνεχές λειτουργικό και προσευχητικό βίωμα. Σ' αυτό το σημείο διαφοροποιείται ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός από τις θρησκείες, ακριβώς επειδή δεν είναι θρησκεία αλλά αποκάλυψη του προσωπικού Θεού και μία σχέση αγαπητική του Θεού και ανθρώπου. Την αλήθεια αυτή, η οποία αποτελεί το κατ' εξοχήν θεμέλιο της αληθινής ηθικής αυτονομίας θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στις επόμενες ενότητες μέσα από την πατερική διδασκαλία.

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Γενικά

Ως τώρα, έγινε αναφορά για τη θεώρηση της αυτονομίας στην αρχαία και νεώτερη φιλοσοφική σκέψη, στο δυτικό χριστιανισμό και στις θρησκείες. Από τις θρησκείες πηγάζει μία καθαρά ετερόνομη ηθική, αφού πάντα θα υπάρχει κάτι έξω από τον άνθρωπο, το οποίο θα του υπαγορεύει τους ηθικούς νόμους. Στην προσπάθεια της φιλοσοφικής σκέψης να θεμελιώσει την αυτονομία στην ηθική, παραμερίστηκε κάθε τι έξω του ανθρώπου και η ηθική αυτονομία αναζητήθηκε στον ίδιο τον άνθρωπο. Σύμφωνα με την άποψη του Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς, ο δυτικός χριστιανισμός απέβει κι αυτός «ουμανιστικός», εκτοπίζοντας τον Θεάνθρωπο και βάζοντας στη θέση Του, τον άνθρωπο.

Ωστόσο, η αναζήτηση της αυτονομίας στα όρια του πεπερασμένου ανθρώπου αποβαίνει πράγμα αδύνατο κι ο άνθρωπος οδηγείται συνεχώς σε αδιέξοδο. Από τη στιγμή που εξαρτάται από το περιβάλλον του, προσδιορίζεται από τη φύση του και εξουσιάζεται από τον θάνατο, φαίνεται να έχει περιορισμένη ελευθερία. Σύμφωνα με την Ορθόδοξη Χριστιανική Ηθική, ο άνθρωπος έχει σχετική, ηθική ελευθερία, η οποία είναι καθοριστική για την απόκτηση της απόλυτης, οντολογικής ελευθερίας. Ο χριστιανός μετατοπίζει τα όρια της αναζήτησης της αυτονομίας από το κτιστό οντολογικό επίπεδο στο Άκτιστο. Αυτός είναι βέβαια κι ο λόγος, κατά τον οποίο οι ανθρωπιστές φιλόσοφοι απορρίπτουν την θρησκευτική ηθική και ιδιαίτερα την χριστιανική, χαρακτηρίζοντάς την ετερόνομη, αφού αναζητεί τη αυτονομία σε κάποιον «έξω» του εαυτού του. Τα ερωτήματα που δημιουργούνται όμως είναι: α) ο χριστιανός υπόκειται όντως σε κάτι έξω από τον ίδιο; β) γιατί αυτό να είναι κακό; γ) βρίσκει τελικά την αυτονομία του;

Πριν συνεχιστεί η θεώρηση της αυτονομίας στην Χριστιανική Ηθική, είναι απαραίτητη προϋπόθεση η αναφορά στην Ορθόδοξη ανθρωπολογία, ούτως ώστε να κατανοηθεί καλύτερα ο δεσμός των δύο αυτών παραμέτρων. Εξάλλου, όπως σημειώθηκε στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας, η ανθρωπολογία που υπάρχει ή υπολανθάνει, σε κάθε ηθικό σύστημα, προσδιορίζει και το ήθος του ανθρώπου.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

48. <https://el.wikipedia.org/wiki/Θρησκεία>, ημερομηνία ανάρτησης 23 Ιανουαρίου 2016, 19:12.
49. Βλ. Νικολάου Κόϊου, *Ό.π.*, σ. 78.
50. Βλ. περισσότερα: Αθανασίου Γιέφτιτς, *Από την ελευθερία στην αγάπη*, Αθήνα 2012, σ. 13-16.